

Iben Alber Christiansen
Økologisk Landsforening

FLERE LEVENDE KALVE

Det økologiske regelsæt skal sikre optimal velfærd i så vid en udstrækning, det kan lade sig gøre i en produktionsbesætning. Regler kan dog ikke stå alene. Godt management og praksis er helt afgørende for sundhed og velfærd.

Den Europæiske Landbrugsfond for Udvikling af Landdistrikterne:
Danmark og Europa investerer i landdistrikterne

Miljø- og Fødevareministeriet
NaturErhvervstyrelsen

LDP 2020

Den Europæiske Landbrugsfond
for Udvikling af Landdistrikterne

Projektet er støttet af Promilleafgiftsfonden for Landbrug, Den Europæiske Fond for Udvikling af Landdistrikterne og Miljø- og Fødevareministeriet.

KALVEDØDELIGHED I ØKOLOGISKE BESÆTNINGER

Historisk set har der været en høj dødelighed hos økologiske kalve på malkekvægsbedrifter. Men en fokuseret indsats i

branchen har siden 2001 reduceret kalvedødeligheden med 35 procent. I begyndelsen af 2016 er niveauet af kalvedødelighed hos økologer opgjort til 8,1 procent mod et landsgennemsnit på 7,4. Der er således stadig udfordringer at arbejde med.

MALKEKVÆGRACER

Dødelighed ved fødsel af levendefødte kalve

	Antal	Konventionel			Økologi			Alle		
		Fødsler	Fødsel	30 dage	180 dage	Fødsel	30 dage	180 dage	Fødsel	30 dage
Fødselsår	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
2001	658508	6,9	5,3	9,6	8,2	6,7	12,5	7,0	5,4	9,7
2003	629511	7,0	5,0	9,2	7,5	5,5	10,5	7,0	5,0	9,3
2005	587281	7,3	4,4	8,1	8,1	5,2	9,2	7,3	4,5	8,2
2007	566012	7,3	4,7	8,2	7,9	5,4	9,1	7,3	4,7	8,2
2009	597129	6,8	4,4	7,7	7,3	4,8	7,9	6,9	4,5	7,8
2011	617778	6,3	4,2	7,9	6,6	4,9	8,8	6,4	4,3	8,0
2013	619268	5,8	4,7	8,2	5,9	5,7	9,4	5,8	4,8	8,3
2015	614878	5,7	3,9	7,4	5,6	4,6	8,1	5,7	4,0	7,5

Kilde: landbrugsinfo/Kvægdatabasen

Det økologiske regelsæt skal sikre optimal velfærd i så vidt en udstrækning, det kan lade sig gøre i en produktionsbesætning. Det tolkes i praksis som, at alle husdyr skal sikres forhold, der er i overensstemmelse med deres naturlige adfærd og behov. Regler gør det ikke alene. Godt management og

praksis er helt afgørende for sundhed og velfærd. Mælkeproduktionen kommer i vid udstrækning nemt til at handle om køerne, men er der ikke øje for kalvene, bliver skrantende kalve til skrantende køer, og også af den grund giver det god mening at bruge mere energi på at sikre kalvenes trivsel.

ANBEFALINGER OM KALVEPASNING

Økologisk Landsforening har gennem tiden indsamlet og præsenteret mange erfaringer fra bedrifter, hvor kalvenes velfærd er i top, og dødeligheden er i bund. Kalvepasserne gør det på forskellige måder i det daglige, men fælles for dem er, at de giver kalvene stor opmærksomhed og bliver belønnet med sunde dyr, der har en høj tilvækst, lav kælvningsalder og lav dødelighed. Vi har samlet en række anbefalinger her.

Systematik

» Placer ansvaret

Tildel ansvaret for kalvepasningen til en eller to faste medarbejdere. Sæt mål for kalvesundheden og beløn gode resultater - også hvis du selv er kalvepasser. Det giver fokus og ejerskab til opgaven.

» Faste rutiner

Giv præcis information om faste rutiner – eventuelt beskrevet som SOP og med billeder, der viser korrekt pasning. Det gør det lettere at være kalvepasser, når det er kendt, hvad der er det rigtige at gøre, og rutinerne omkring kalvene er faste. Aftal evt. med medhjælperne, at de altid kigger til kalvene i forbindelse med fx måltider og pauser i løbet af dagen. Det giver et systematisk tilsyn fire eller flere gange fordelt på dagen.

Hygiejne

» Ren kælvningsboks

Kælvningsboksen er kalvens første potentielle smittekilde.

Sørg altid for at have en ren, nystrøet kælvningsboks med god plads til ko og kalv. Det reducerer smittepresset og gør det muligt at yde kælvningsbistand. Boksen muges efter hver kælvning, men er det ikke muligt, skal der som minimum strøs godt op mellem hver kælvning.

» Skridsikker kælvningsboks

Sand i bunden af kælvningsboksen med halm ovenpå giver god skridsikkerhed for ko og kalv, også når boksen lige er muget.

» Rene kalvebokse

Kalvebokse skal selvsagt være rene og tørre ved indsættelse af nye kalve. Grundig rengøring, tid til udtørring og desinfektion med kalk mellem hver kalv/hold skal sættes i system. Vask med højtryksrensere skal foregå på en separat vaskeplads og ikke mellem de øvrige hytter. Hav ekstra hytter, så du ikke behøver at gå på kompromis med rengøring og udtørring i perioder med mange kælvninger.

Hypigt tilsyn

» Placer kælvningsboks og kalveafdeling hvor medarbejderne ofte færdes eller passerer i løbet af dagen.

» Kælvningshjælp, tildeling af råmælk eller jakke på en kalv udføres straks, behovet er konstateret.

» Prioriter tildeling af råmælk hurtigst muligt efter fødsel. Det er afgørende for kalvens immunforsvar.

Ingen kulde og træk

Efterår og vinters temperaturudsving giver ekstraordinære

udfordringer ikke mindst for udendørs kalvepasning. Kalvens termoneutrale zone ligger for spædkalve omkring 10-26 grader, mens den for kalve over en måned er 0-23 grader. Jo mindre en kalv er, jo større er dens relative overflade, så en lille kalv afkøles hurtigere end en større kalv. Kalve, der fryser, bruger energien på opretholdelse af kropstemperatur og i mindre grad på tilvækst, og med mindre modstandskraft står diarre og lungebetændelse i kø.

- » Brug rigelig med halmstrøelse - specielt i kolde perioder kan det være nødvendigt at strø flere gange om dagen.
- » Giv de mindste kalve kalvejakkere på
- » Tildel kalvene ekstra mælk. For hver 5 grader temperaturen er under 10 grader, bør mælkemængden øges med 0,5 liter pr dag.

Råmælk og kvalitetsmælk i rigelig mængde

Det er vigtigt, at kontrollere kvaliteten og tildelingen af råmælk og tage ansvaret for, at den finder sted hurtigst muligt. Jo flere antistoffer hurtigt tildelt, jo bedre immunisering.

- » Et optisk refraktometer der måler brix-værdien er et udmærket redskab til at måle råmælkenes indhold af antistoffer.

Kalven bør være hurtigt oppe og i gang med at patte hos koen, og ellers hjælpes den til det. Så hurtigt som muligt efter kælvning bør kalven tildeles en portion råmælk af kendt god kvalitet

Alternativt malkes råmælken ud fra koen og gives i sutteflaske.

- » Hav en råmælksbank klar med råmælk af kendt, høj kvalitet
- » Giv tre til fire liter til kalve i første portion, lad kalven drikke så meget, den kan
- » Anden tildeling kan ske i forbindelse med malkning af nykælverne.
- » Al mælk skal holde en temperatur på 38-39 grader ved udfodring

Senere mælketildeling til kalvene må gerne ske tre eller flere gange i døgnet, kalve der går ved ammetanter drikker seks-syv gange i døgnet. Kalvene skal i princippet have al den mælk, de kan drikke, dvs. op til 8-10 liter om dagen til kalve af stor race.

Ko og kalv sammen eller hver for sig

Selvom det er at gå på kompromis med hygiejnen i kælvningsboksen, kan det mindske stress i forbindelse med flytning af koen, hvis kælvningsboksen indrettes i et hjørne af en større dybstrøelsesboks. Her kan koen være alene sammen med kalven, når denne har fået råmælk, og koen kan senere være ude på græs samt blive malket, mens kalven bliver tilbage i boksen. På den måde kan fravæning af kalven foregå stille og roligt efter en til tre dage, fordi ko og kalv er vant til adskillelse.

Alternativt kan såkaldte ammetanter passe kalvene. Det kan sættes i system og benyttes af nogle økologiske mælkeproducenter med stor succes.

Behandling af diarre

Diarre er den hyppigste dødsårsag hos kalve. Diarre i de første levedage skyldes colibakterier, og hurtig indgriben er nødvendigt. Fra anden leveuge er årsagen typisk Rota- eller Corona-virus. Her hjælper væske og elektrolytter. Goldkøer kan vaccineres mod disse vira.

Det er muligt at købe elektrolytter godkendt til økologisk brug, men man kan også selv blande dem efter denne økologiske opskrift fra SEGES/LandbrugsInfo:

- » 2945 g økologisk druesukker
- » 415 g natriumklorid (salt)
- » 225 g kaliumklorid
- » 590 g tvekulsurt natron
- » 825 g økologiske loppefrøskaller

Blandingen opbevares tørt under tætsluttende låg. Ved brug opløses 42 g af blandingen i 1 liter 40 gr. varmt vand eller mælk.

YDERLIGERE INFORMATION

Artikler og rapporter

Sen fravæning af kalve, Økologisk Landsforening 2016

Økologiske kalve – veje til velfærd, Økologisk Landsforening 2004, (casestudier)

Kalveliv, som er værd at leve, (om kalves fysiske, adfærdsmæssige og sociale udvikling). Økologisk Landsforening, 2011

Kalveliv 100, manual til velfærdsvurdering, Økologisk Landsforening og Danmarks Jordbrugsforskning 2003

Film

Økologisk jersey græskalv, (ammetantesystem på græs), Økologisk Landsforening, 2010

Andet

Vejledning om økologisk jordbrugsproduktion, NaturErhvervstyrelsen

SOP om kalve på engelsk eller dansk, SEGES.